

Konference CHER v Bruselu

Mezinárodní konsorcium výzkumníků v oblasti vysokého školství (CHER) bylo založeno teprve v roce 1988, do současnosti si však vydobýlo velmi dobré renomé. Má 142 členů - odborníků zastupujících nejrozličnější vysokoškolské instituce, výzkumné ústavy i vládní úřady z 25 zemí světa, z nichž největší počet je ze západní Evropy. Do současnosti navázalo odborné, organizační a finanční kontakty se nejvýznamnějšími mezinárodními organizacemi, které se tak či onak zabývají problematikou vysokého školství: s Radou Evropy, Evropskými společenstvími, Evropskou kulturní nadací, OECD, UNESCO, Světovou bankou, Evropskou asociací pro institucionální výzkum, Společností pro výzkum vysokého školství, Mezinárodní asociací univerzit a Evropskou konferencí rektorů. Ačkoli konsorcium připouští spolupráci s těmito a dalšími organizacemi, chce si vůči nim uchovat odbornou nezávislost. Mezi osobnostmi, které formují tematické zaměření činnosti konsorcia a jsou zároveň jeho zakládajícími členy, patří profesor Ulrich Teichler z Vědeckého centra pro výzkum vysokého školství a zaměstnanosti na Gesamthochschule v Kasselu (SRN), profesor Guy Neave z Institutu vzdělání na Londýnské univerzitě a profesor Frans van Vught z Centra pro studium vysokého školství na univerzitě Twente (Holandsko).

Konsorcium se soustřeďuje zejména na základní výzkum v oblasti vysokého školství, a z toho především na teorii a metodologii výzkumu, sekundárně se však zabývá také vysokoškolskou politikou. Jeho záměrem je přispět k výměně informací mezi odbornou veřejností a stimulovat kvalitu její činnosti. Kromě toho chce v návaznosti na Mezinárodní asociaci univerzit poskytnout platformu pro spolupráci odborníků a koncepčních pracovníků na poli vysokého školství.

Ačkoli cílem CHER výslovně není motivovat mezinárodní výzkum, přesto se předpokládá, že jej bude inspirovat na neformálním základě. Z těchto důvodů připravuje tzv. direktorát zájmů, profesionálních záměrů a odborného zaměření svých členů.

Určující ambicí konsorcia je sdružovat špičkové profesionály z oblasti vysokoškol-

ského výzkumu, jehož dosavadní fragmentarita a rezistenci vůči mezinárodní kooperaci se snaží překonat.

V těchto intencích také proběhla výroční konference CHER, která se uskutečnila 9. až 11. listopadu 1990 v Bruselu.

Část jednání byla věnována zemím střední a východní Evropy, které se v současnosti více než teorii vědy musí zabývat řešením aktuálních společenských problémů. Z nich, jak se ukazuje, se vzdělávacích systémů zvláště týká napjatá finanční bilance těchto zemí a nezbytnost nově formulovat vztah vysokého školství a pracovního trhu, zejména s ohledem na potřebu vyšší profesionální orientace studia v nadcházejících náročnějších ekonomických podmínkách. Vysoké školství se v těchto zemích zřejmě nevyhne určité komercializaci, v podobě přímých hospodářských vztahů institucí s ekonomickými subjekty. Předpokládá se, že finanční politika státu bude podporovat z hlediska potřeb národního hospodářství perspektivní obory studia a naopak potlačovat obory neperspektivní, přitom však musí brát v úvahu i nutnost zachování tzv. sociálně kulturní úlohy vysokoškolského vzdělání odrážející se v jeho hlubším teoretickém záběru.

V těchto souvislostech je třeba zkoumat uplatňování autonomie institucí vůči státnímu řízení a ekonomickým subjektům, hodnocení kvality jejich činnosti, výměnu informací mezi státem a vysokými školami a situaci na trhu pracovních sil.

Ačkoli je obecně uznávána potřeba rozšířit přístup obyvatelstva na vysoké školy, zejména s ohledem na perspektivní potřeby rozvoje společnosti, v současnosti nepostačuje jeho kapacity.

Předpokládána větší diferenciací délkou, odborného zaměření a praktického versus teoretického studia, která by se v Československu měla uskutečnit zejména prostřednictvím rozvoje neuniverzitního sektoru, by pravděpodobně v kombinaci s lepší vnitřní organizací institucí byla nejschůdnější cestou řešení naznačených problémů. Z hlediska zajištění odborné úrovně akademického personálu i získání dalších finančních prostředků bude rovněž třeba v těchto zemích znovu posoudit vztahy k akademiím věd (jejichž řešení však není v kompetenci resortu)

a postavení výzkumu na vysokých školách (zejména jeho specifikaci v nově vznikající legislativě).

Uvedená témata byla v diskusi vytipována jako hlavní oblasti výzkumného zájmu ve středoevropských a východoevropských zemích, přičemž bylo konstatováno, že velká část výzkumníků se též aktivně podílí na vytváření politiky vysokoškolského vzdělání v těchto zemích. Jejich situace je tak poněkud odlišná od situace západních účastníků konference, jejichž přednostním zájmem byly problémy spíše teoretické povahy, jako například možnosti zjišťování kvality studia a jeho mezinárodní srovnatelnosti, konceptualizace vztahu vysokého školství a veřejné správy, oprávněnost pojmu akademických elit, měnící se definice vysokého školství (s ohledem na celoživotní vzdělávání a nové komunikační technologie), vymezení modelů univerzitní autonomie. Kritika zazněla na nedostatečnou finanční podporu věnovanou výzkumu v oblasti vysokého školství ze strany státu (zejména v Belgii).

Z věcného hlediska byla zajímavá komparativní studie členských států Evropského společenství o výdajích na vysoké školství, vypracovaná na univerzitě Twente (autoři Frans Kaiser, Jos B. J. Koelman, Jan W. M. Hopstaken, Raymond J. B. M. Florax), která byla na konferenci předložena písemně. V těchto zemích představují v průměru výdaje na vysoké školství 19 % rozpočtu na vzdělání a 1,6 % státních výdajů. Ačkoli se tyto ukazatele mezi zeměmi značně liší, což je dáno rozdílnými systémy vzdělání, měřeno výdaji na studenta se v časovém srovnání osmdesátých let projevuje zřetelná tendence ke sblížování tzv. chudších zemí (zejména Portugalska a Španělska - nárůst

výdajů o 28 % - a Itálie - o 59 %) a bohatších zemí (Holandska, Německa a Belgie - snížení výdajů o 20 - 25 %). Tento jev koresponduje s obecnějším procesem konvergence kapitalistických ekonomik v rámci Evropského společenství a jeho vysvětlením je patrně transfer znalostí a technologií a zvyšující se mobilita studentů a učitelů.

V hodnocení průběhu konference Ladislavem Čerychem z Evropského institutu vzdělání a sociální politiky (IEEPS) sídlícího v Paříži byla zdůrazněna nezbytnost propojování odborného zaměření členů konsorcia zejména ze zemí západní a východní Evropy, v zájmu dosažení společného cíle, jímž je zkvalitnění vysokého školství i jeho významu. Přestože vzdělávací soustavy střední a východní Evropy nemohou a ani nechtějí kopírovat západní modely, měly by mít možnost racionálně posoudit a využít jejich zkušenosti, s případnou poradní spoluúčastí západoevropských partnerů. V tomto ohledu, pokud jde o navázání příslušných kontaktů, konference splnila své poslání.

Specifickým přínosem pro Československo je mimo to předběžná dohoda s profesorem Tamaszem Kozmou z Maďarského ústavu pro vysokoškolské vzdělání v Budapešti a s profesorem Krzysztofem Opolskim z Ústavu pro vědu, politiku a vysoké školství ve Varšavě o společném výzkumu vybraných aspektů vysokého školství a jeho vztahu k trhu pracovních sil v Československu, Polsku a Maďarsku. V Československu lze v tomto ohledu navázat na výzkumy zaměstnanosti absolventů vysokých škol provedené v roce 1991 v České i Slovenské republice.

Jana Hendrichová

Inter-univerzitní středisko v Dubrovniku na křižovatce

Je tomu jen několik málo let, co se prostory Interuniverzitního střediska (IUC) doširoka otevřely i pro zájemce z Československa. Přímou explozí co do počtu účastníků dubrovnických kursů z Československa byl charakteristický rok 1990. V tomto roce bylo výjimečné, pokud kurs neproběhl s aktivní ane-

bo alespoň s pasivní účastí mladých českých nebo slovenských vědců a odborníků. Stejně tak vzrostl počet lektorů z řad československých odborníků. Zdálo se, že československá odborná veřejnost tak našla jednu z cest, jak se prezentovat široké světové obci odborníků a jak navazovat nové kontakty a formy spolupráce.

Po úspěšném "rozjezdu" se však začínají rozbíhnuté mechanismy "zadírat", rysuje se